

РЕЦЕНЗИЈА

**НА РАКОПИСОТ „НЕПЛАНИРАНОТО ДЕТЕ НА ЕВРОПА, МАКЕДОНИЈА
КАКО ДЕЛ ОД ИСТОЧНОТО ПРАШАЊЕ ВО 19 ВЕК И ЗАПАДНИТЕ
ЕВРОАТЛАНТСКИ ПОЛИТИКИ ВО 21 ВЕК“ ОД АВТОРИТЕ ДОЦ. Д-Р
ЈОРДАНКА ГАЛЕВА И ВОН. ПРОФ. Д-Р ДЕЈАН МАРОЛОВ,
ПРАВЕН ФАКУЛТЕТ, УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ ВО ШТИП**

Врз основа на одредбите од Статутот и Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип, како и Одлуката бр. 1102-46/11 од 255. редовна седница на Наставно-научниот совет на Правен факултет, одржана на 20.2.2024 година, избрана е Рецензентска комисија во состав:

- д-р Ивица Јосифовиќ, редовен професор, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип;

- д-р Ана Никодиновска-Крстевска, вонреден професор, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип,

за изготвување на извештај, рецензија на приложениот ракопис **„Непланираното дете на Европа, Македонија како дел од Источното прашање во 19 век и во западните евроатлантски политики во 21 век“** од авторите доц. д-р Јорданка Галева и вон. проф. д-р Дејан Маролов, наменет за студентите на прв, втор и трет циклус студии на Правен факултет на Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип.

По прегледот на ракописот, Комисијата до Наставно-научниот совет на Правен факултет го поднесува следниов

ИЗВЕШТАЈ

Општи податоци за ракописот: *„Непланираното дете на Европа“* со поднаслов *„Македонија како дел од Источното прашање во 19 век и во западните евроатлантски политики во 21 век“* е интердисциплинарна монографија која може да се користи како дополнителна литература при подготовка на истражувања на студенти за дипломски, магистерски и/или докторски трудови.

Податоци за обемот на ракописот: Ракописот се состои од 211 страници формат А4, пишуван во фонт Arial 11, без проред, со 124 библиографски единици. Ракописот според обем и по содржина во целост е согласно со одредбите од Правилникот за единствените основи за остварување на издавачката дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Податоци за постоење на сличен или ист наслов: На Правниот факултет при Универзитет „Гоце Делчев“ во Штип досега не е објавен учебник/наставно помагало/монографија со ист или сличен наслов. Овој ракопис ќе може да се користи и да биде бесплатно достапен за студентите на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Краток опис на содржината: Ракописот е поделен на два дела со вкупно пет поглавја, вклучително, вовед, заклучок и користена литература. Согласно со насловот и временскиот период, првото, второто и третото поглавје се во првиот дел, додека вториот дел е сочинет од четвртото и петтото поглавје.

Првиот дел во кој се содржани првите три глави е насловен *„Македонија како дел од Источното прашање во 19 век“*. Предмет на анализа во овој дел е македонското прашање во договорите склучени помеѓу балканските држави,

за ослободување на териториите на Европска Турција, како и преговорите, предлозите и договорите на големите сили во обид на одржување на територијален status quo или пак евентуален распад на Отоманската Империја.

Првото поглавје носи наслов „Европскиот дел на отоманската територија и договорите за поделба на Македонија во периодот од Виенски конгрес до Берлинскиот конгрес“. Во ова поглавје кое е поделено на три потпоглавја се опфаќа периодот од Виенскиот конгрес, одржан во периодот од есента 1814 година до пролетта во 1815 година, до Берлинскиот конгрес во 1878 година.

Во првото потпоглавје се дава краток опис на политичката ситуација во Европа во периодот помеѓу Виенскиот конгрес и Парискиот конгрес по Кримската војна; во второто потпоглавје акцентот е ставен на договорите на балканските соседи, од шеесеттите и седумдесеттите години до Берлинскиот конгрес, за ослободување на населението од територијата на Европска Турција и нејзина поделба. Во третото потпоглавје се опфатени преговорите и договорите на големите сили пред и по руско-отоманскиот конфликт од 1877 година, во кои индиректно се третира и македонското прашање.

Второто поглавје носи наслов „Македонското прашање во политичките пропаганди, меѓународни договори и во националната свест во периодот од Берлинскиот конгрес до Илинденското востание“. Ова поглавје е поделено на две потпоглавја и го опфаќа периодот по Берлинскиот конгрес од 1878 до Илинденското востание од 1903 година. Во овој дел македонското прашање се третира како дел од политичките пропаганди, меѓународните договори на балканските држави и на големите сили, но и како дел од националната свест на населението кое живее на територијата на Македонија.

Во првото потпоглавје е направена анализа на договорите во кои се третира ослободување и поделба на територијата на Европска Турција, во која спаѓа и територијата на географскиот регион Македонија, како и политичките пропаганди на балканските држави во однос на нејзиното население. Во второто потпоглавје е направена детална анализа на националното будење на македонскиот народ и неговата интелектуална и политичка борба за независност и национална посебност. Во овој дел се опфатени националното просветно движење и пропагирање (преку здруженија и печат) на македонските интелектуалци од Македонија и од други држави, како и револуционерното движење и формирање на комитети и организации за ослободување на Македонија преку борбата за сопствен јазик, за верска независност и автономна држава.

Третото поглавје носи наслов „Македонското прашање пред и по Балканските војни“. Ова поглавје е посветено на македонското прашање пред и по Балканските војни и е поделено на пет потпоглавја во кои се опфатени предлозите на големите сили за воведување на реформи во европскиот дел на Отоманската Империја, пропагандните воени политики и договорите за поделба на територијата на Македонија во периодот пред Балканските војни и за време на Балканските војни заклучно со Букурешкиот мир од 1913 година, како и обидите и предлозите на македонските интелектуалци и револуционери за извојување автономна Македонија, под лозунгот „Македонија на Македонците“. При крај на ова потпоглавје е даден краток опис на настаните помеѓу Букурешкиот мир од 1913 година и Првото заседание на АСНОМ од 1944 година, кога се создава првата македонска држава. Со овие историски настани се затвора првиот дел и се отвора вториот дел на овој монографски труд.

Вториот дел во кој се содржани четвртата и петтата глава е насловен „Македонија во западните евроатлантски политики во 21 век“. Во овој дел македонското прашање се анализира во контекст на друга реалност споредбено со претходниот период, како прашање кое се поврзува со веќе создаден државен ентитет, односно независна држава Република Македонија. Една од основните цели за надворешна политика на новосоздадената држава е членството во европското семејство (Европска Унија) и северноатлантската алијанса. Во овој контекст како услов за добрососедските односи и напредок во евроатлантските преговори, Македонија склучи неколку договори меѓу кои Охридскиот Рамковен договор (ОРД) (чија имплементација е еден од условите за напредокот во евроатлантските односи), потоа договорите со Бугарија и Грција, како предуслови за започнување на преговорите со Европската Унија и членство во НАТО алијансата. Овој дел во кој се третира современата историја на македонското прашање е поделен на две глави: четвртата глава која го третира националните аспекти на македонското прашање и петтата глава која се однесува на интернационалните аспекти на македонското прашање во независна Македонија

Четвртото поглавје носи наслов „Национални аспекти на македонското прашање во независна Македонија“. Подетално четвртото поглавје е поделено на шест потпоглавја кои во најголемиот дел е посветено на Охридскиот рамковен договор. Во првото потпоглавје е даден краток опис на конститутивните акти за создавање на македонската држава во периодот помеѓу 1944 до 1991 година. Во второто потпоглавје е даден краток опис на меѓународните односи на Македонија во евроинтегративниот процес во првата декада од својата независност, со посебен акцент на политиките за спроведување на реформи. Во третото потпоглавје се третира Албанското прашање како дел од националната политика на Македонија и Охридскиот Рамковен договор како предизвик за евроатлантската интеграција. Во овој дел конкретно се елаборирани причините за барањата поставени од страна на припадниците на Албанската националност / заедница и нивниот статус во општеството. Во четвртото потпоглавје е направена детална анализа на Охридскиот Рамковен договор, додека во петтото потпоглавје овој договор е спореден со Тиранската платформа. Шестото потпоглавје содржи податоци за напредокот на земјата во евроатлантските односи дваесет години по потпишувањето на Охридскиот Рамковен договор.

Петтото поглавје носи наслов „Интернационални аспекти на Македонското прашање во независна Република Македонија“. Ова поглавје ги третира интернационалните аспекти на македонското прашање во независна Македонија, односно низ призмата на спорот со името „Македонија“ со Грција, и спорот за македонскиот јазик и историја со Бугарија, како услови за започнување преговори со ЕУ и вклучување на земјата во НАТО алијансата. Во првото потпоглавје е направена детална анализа на *Привремената спогодба* од 1995 година и *Договорот од Преспа* од 2018 година склучени помеѓу Македонија и Грција, додека во второто потпоглавје анализата ги опфаќа *Заедничката декларација* од 1999 година и *Договорот за пријателство, добрососедство и соработка* од 2017 година, склучени помеѓу Македонија и Бугарија.

ЗАКЛУЧОК

Ракописот претставува значаен придонес, пред се, во науката за меѓународните односи, но и во други сродни научни дисциплини, заради неговиот интердисциплинарен пристап. Начинот на кој авторите го истражуваат предметното прашање, односно македонското прашање во меѓународните односи во 19 век и 21 век повикувајќи се на меѓународните договори е значаен придонес во научната мисла. Преку компарација на двата периоди во кои се третира македонското прашање, целта е да се види која е политиката на големите сили во однос на создавање на македонската држава во деветнаесеттиот век и какви политики води меѓународната заедница (ООН, ЕУ, НАТО (и одделни нивни членки)) кон македонска држава во дваесет и првиот век. Станува збор за исклучителна монографија која ќе им биде од помош како на студентите така и на академскиот кадар од Правниот факултет. Ракописот ги задоволува критериумите за објавување согласно со правилниците за издавачка дејност на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип.

Врз основа на сето ова, Комисијата со задоволство се изјаснува со позитивна рецензија и дава предлог за објавување на ракописот.

РЕЦЕНЗЕНТИ

Д-р Ивица Јосифовиќ, редовен професор, с.р.

Д-р Ана Никодиновска-Крстевска, вонреден професор, с.р.